

Hverandres kunnskap og hverandres arbeid

Taler

Jens Stoltenberg

Dato

1 januar 2010

Sted

Samsending NRK1 og TV2

Omstendigheter

Nyttårstale

1 Kjære alle sammen.

Kornlagrene er blant de første offentlige bygninger vi kjenner fra de tidligste sivilisasjoner. De inneholdt nødhjelp for de årene avlingene slo feil. Vi husker
5 fortellingen om Josef som rådet faraoen i Egypt til å spare på kornet fordi det etter syv fete år ville komme syv magre. Det er eldgammel lærdom at vi bør spare i gode tider for å ha til dårligere tider.

10 Det siste året har verden opplevd det kraftigste økonomiske uværet siden 1930-tallet.

Den internasjonale stormen har også rammet Norge. Vi har en liten, åpen økonomi der halvparten av det vi lager, blir solgt til utlandet. Når markedet forsvinner der ute, rammes vi her hjemme. Folk som produserer bildeler,
15 smelter aluminium eller bygger båter, har mistet jobben fordi utlendinger ikke kjøper det de lager.

Å miste jobben er først og fremst tøft for den som blir stående uten arbeid. Men arbeidsledighet går også utover fellesskapet. Når det er færre som skaper, blir det
20 mindre å dele. Under krisen har vi brukt mye ekstra penger på å holde hjulene i gang. Vi kunne bruke mye i dårlige tider fordi vi har holdt igjen i gode tider. Slik kan vi si at vi følger det rådet Josef ga faraoen, om enn på en litt annen måte enn i det gamle Egypt. Egypterne bygget kornlagre. Vi bygget pensjonsfondet.

25 Historien inneholder mange eksempler på hvor galt det kan gå når man i gode tider glemmer at tidene alltid snur. Fra 1500-tallet innførte Spania store mengder gull fra Amerika. Rikdommen ble brukt til å kjøpe luksusvarer til

overklassen, til skattefritak for adelen og til å føre kriger. Arbeid ble sett ned på.
30 Derimot arbeidet de hardt i land som England, der de produserte tøy og andre varer som de solgte til Spania. Dette førte til at engelskmennene snart lå langt foran spanjolene i velstand og utvikling. I Spania var det for sent da en kongelig rådgiver endelig innså misforholdet mellom den store gullbeholdningen og den lave produksjonen og oppdaget at: «Arbeid er rikdom.»

35 I 1946 sa Norges finansminister Erik Brofoss det slik: «Vi må fri oss fra forestillingen om pengene som grunnlag for levestandard og velstand. La oss alltid ha for øye at vi lever av hverandres arbeid, og jeg understreker hverandres arbeid, ikke andres.» Her ligger også svaret på et av de spørsmålene jeg oftest blir
40 stilt: «Hva skal vi leve av når oljen tar slutt?» Svaret er at vi skal leve av hverandres arbeid. Som vi gjør også i dag. Verdien av det norske folks arbeidskraft og kunnskap er mange ganger større enn verdien av oljeformuen.

For å si det enkelt: Hvis det utenkelige skulle skje at vi alle satte oss ned, sluttet å
45 arbeide og bare levde av pensjonsfondet, ville hele formuen være borte på litt over ett år. Det er arbeidet som er grunnlaget for vår velferd. Derfor må vi hele tiden sikre at flest mulig er i arbeid. Gjennom å bygge broer tilbake til arbeidslivet for dem som er uføre, men som har et ønske om å bidra. Ved å la de mange friske og oppegående eldre kombinere arbeid og pensjon. Ved at de som
50 er nye i landet kan lære norsk, slik at de lettere kommer i jobb. Og ikke minst ved at vi makter å få ned sykefraværet.

Ingen arbeidstakere skal frykte for å bli syke. Sykelønn er en rettighet vi har kjempet fram, og en rettighet vi skal verne om. Men vi må gjøre det vi kan for at
55 færrest mulig skal trenge å bruke disse ordningene. Først og fremst av hensyn til dem som er syke. Vi skal forsvare sykelønnsordningen, ikke det høye sykefraværet. Vi vil ha et arbeidsliv med plass for alle og et arbeidsmiljø som tar vare på den enkelte. Arbeidsgivere som bryr seg om sine medarbeidere er vårt viktigste virkemiddel mot sykefravær. Vi vet at vi skal leve av hverandres arbeid i
60 framtiden, men vi vet lite om hva vi skal arbeide med.

I 1958 ble det levert en rapport til Regjeringen som konkluderte med at: «Man kan se bort fra muligheten for at det skal finnes (...) olje på kontinentalsokkelen langs den norske kyst.» Ti år senere begynte olje-eventyret. Vi klarte ikke å
65 forutse det største norske industrieventyret i historien bare ti år før det startet. Å treffe mennesker i dag som er skråsikre på hva vi skal leve av i morgen, gjør meg

alltid litt skeptisk. For vi klarte ikke i går å forutse hva vi lever av i dag. Ved inngangen til det forrige århundret var det knapt noen som så at fossene hadde økonomisk verdi. Men kort tid etter forvandlet fossekraften landet og bygget det nye industri-Norge.

Lenge trodde de fleste av oss at oppdrett av fisk bare ville være en liten binæring for noen få, ivrige gründere langs kysten. I dag eksporterer vi mer fisk fra mærer enn villfisk fra havet. For oss som vokste opp med det gamle Televerket og som måtte vente i mange måneder i kø for å få installert telefonlinje, er det nesten uvirkelig at telekommunikasjon i dag er en av de mest spennende og lønnsomme næringene vi har. Statoil, Hydro, Statkraft, Marine Harvest og Telenor er av våre største bedrifter i dag. Vi forutså ingen av dem.

Det er mye vi ikke vet om fremtiden, men det vi vet er at vi vil trenge kunnskap.

Det var kunnskap som gjorde at vi kunne temme fossekraften. Det var kunnskap som satte oss i stand til å hente opp oljen fra det mørkeste dypet under havet. Naturen har gitt oss mye. Men det er kunnskap som har gjort at vi kan ta det i bruk. Det at vi har erfarne fagarbeidere, gode ingeniører, flinke lærere, dyktige helsearbeidere, skapende innovatører og dristige entreprenører - mennesker med kompetanse, mot og fantasi, er det som vil drive oss framover. Det er de små menneskene som begynte på skolen i høst med store forventninger og litt for store skolesekker, som skal bygge og bære landet vårt i fremtiden. Den lærelysten de starter livet med må vi ta godt vare på så den ikke forsvinner.

En av våre største utfordringer er at for mange ikke fullfører skolen. I høst besøkte jeg Stovner videregående skole i Oslo. De har i mange år slitt med høyt frafall. Nå har de tatt tak i problemet. Hver elev blir sett. Om noen slutter å møte, blir han eller hun tett fulgt opp, skolen tar kontakt med elev og foreldre, det settes inn egne oppfølgingsteam - og skolens representanter møter opp hjemme til henting om det trengs. Også dette handler om å bry seg. Akkurat som engasjerte arbeidsgivere kan oppnå imponerende resultater ved å bry seg om den enkelte under sykefraværet, har Stovner videregående skole oppnådd imponerende resultater ved å bry seg om elever som står i fare for å falle ut av skolen. Det er disse som er fremtiden vår. Vi vet at det beste vi kan utstyre dem med er kunnskap. Kunnskap trumfer alt.

Det er hverandres arbeid og hverandres kunnskap vi skal leve av i framtiden. Derfor vil Regjeringen i året som kommer invitere til en bred samfunnsdebatt om disse grunnleggende spørsmålene. Vi inviterer til samarbeid om arbeid. Om
110 hvordan vi kan utvikle et framtidsrettet næringsliv og gjøre det enklere å starte opp nye bedrifter. Om hvordan vi skal utvikle den kunnskapen og teknologien vi trenger. Om hvordan vi kan unngå at ungdom slutter under skolegangen. Og om hvordan vi kan redusere sykefraværet og utstøtingen fra arbeidslivet. I det
115 kommende året vil jeg og de mest berørte statsrådene invitere folk fra ulike miljøer til et rådslag om dette. Hele regjeringen skal ut i landet for å få innspill. Vi kommer også til å bruke nettet for å invitere alle til å delta i debatten. Det handler om landets viktigste ressurs: Menneskene.

120 Det er mer enn 40 år siden et menneske for første gang kunne se baksiden av månen med egne øyne. Apollo 8- ekspedisjonen var den første bemannede romferden som kretset rundt månen, julaften 1968. De tok med seg helt nye bilder hjem. Ikke bare av månen, men bilder av jorda - sett fra månen. Disse bildene, med den blå og livfulle jordkloden i sentrum, den livløse overflaten på
125 månen i forgrunnen og det endeløse universet som bakteppe, påvirket en hel verden. De ga oss en ny forståelse av hvor enestående planeten vår er. Men også av hvor sårbar den er. Og så blir spørsmålet: Tar vi egentlig godt nok vare på denne sårbare planeten vår? Svaret er nei. Kloden varmes opp. Polisen smelter. Havet stiger.

130 Før jul var verdens ledere samlet i København for å forhandle fram en ny og forpliktende klimaavtale. Vi kom ikke i mål. Men vi tok et viktig første skritt.

Vi ble enige om det grunnleggende målet om å hindre at temperaturen øker med mer enn to grader. Vi ble enige om at vi må videre fra Kyotoavtalen, som
135 bare omfatter noen industriland. Nå er alle de store utslippslandene med. Vi ble enige om hvordan vi skal kontrollere at klimatiltak blir gjennomført som avtalt. Og viktigst: vi ble enige om at verdens rike land skal være med og betale for klimatiltak i utviklingsland.

140 Det er den rike verden som er historiens store forurensere, men det er utviklingslandene som vil stå for de største utslippene i framtiden. Kina har gått forbi USA som verdens største utslippsnasjon. Vi ble rike gjennom å øke våre utslipp. Problemet er at dagens fattige land ikke kan bli rike på samme måte som

oss. Det vil simpelthen ikke jordkloden og verdens klima tåle. Derfor kan klimaproblemet bare løses dersom rike land er med på å ta regningen for utslippskutt i fattige land. Dette er grunnen til at Norge satser så mye på tiltak mot avskoging. Klarer vi å stanse avskogingen vil vi redusere utslippene med en tredjedel av det som må til.

I tillegg må vi utvikle miljøvennlige teknologier som gjør at vi kan kombinere vekst med lavere utslipp. Lykkes vi med å rense utslipp fra kraftverk og industrianlegg gjennom karbonfangst, får vi et tiltak som virkelig monner globalt. Skog og karbonfangst. Her skal Norge utgjøre en forskjell.

Vi har en historie med engasjement og vilje til innsats som gjør at vi i noen saker har en større rolle i verden enn det størrelsen på folketallet skulle tilsi. Vi forvalter en arv - fra Nansens engasjement for flyktninger til Gro Harlem Brundtlands internasjonale lederskap i miljøspørsmål. Det gir oss et ansvar, for å ta ansvar. Derfor skal vi fortsette kampen mot fattigdom. Derfor er vi til stede med soldater og sivile for å bidra til trygghet og gjenoppbygging i Afghanistan og Tsjad. Og derfor skal vi anstrenge oss hver dag for å løse klimaproblemet. Dette er felles problemer vi må løse, i fellesskap. Vi skal løse dem med hverandres kunnskap og hverandres arbeid.

I kveld vil jeg hilse til alle dere som er på jobb og holder hjulene i gang denne nyttårsdagen, og til alle som gjør tjeneste for Norge i utlandet. Jeg vil hilse til kongefamilien og takke for deres innsats i året som har gått. Og til hver enkelt av dere: Godt nytt år.

Kilde

www.regjeringen.no

Emner
Nyttårstale

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/hverandres-kunnskap-og-hverandres-arbeid>